

**PANDEMIJA COVID-19: UTJECAJ NA GOSPODARSTVO I MJERE ZA
UBLAŽAVANJE KRIZE U REPUBLICI HRVATSKOJ**

**COVID-19 PANDEMIC: IMPACT ON THE ECONOMY AND CRISIS
MITIGATION MEASURES IN THE REPUBLIC OF CROATIA**

Žana Kunji*

Slobodan Stojanović**

SAŽETAK

Pandemija COVID-19, koja je proglašena u ožujku 2020. godine, ima ogroman utjecaj na cjelokupne odnose u ljudskom društvu. U cilju sprečavanja širenja bolesti većina država je propisala ograničenje društvenih kontakata te niz mjera koje ovisno o stupnju strogosti i načinu primjene u konačnici rezultiraju tzv. zaključavanjem društva. Stupanj zaključavanja utječe na smanjenje broja oboljelih i stopu smrtnosti uslijed COVID-19 te osigurava funkcioniranje zdravstvenog sustava. Istovremeno, navedene mjere ograničavaju mogućnost odvijanja gospodarskih aktivnosti na dosad „uobičajeni“ način i negativno utječu na brojne ekonomske pokazatelje. Pojedini ekonomski sektori snažno su pogođeni pandemijom, dok drugi rastu i razvijaju se unatoč svemu. Stoga se u radu daje kratak prikaz utjecaja pandemije na pojedine ekonomske veličine na međunarodnoj i nacionalnoj razini kao što su bruto društveni proizvod, broj nezaposlenih, međunarodna robna razmjena, trgovinska i turistička potrošnja i dr. Kao odgovor na postojeću situaciju, države donose brojne mjere koje trebaju ublažiti negativne ekonomske trendove. Stoga se u radu nadalje daje pregled ekonomskih mjera koje se primjenjuju u Republici Hrvatskoj u cilju ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica na hrvatsko gospodarstvo uslijed pandemije COVID-19.

Ključne riječi: pandemija, COVID-19, gospodarstvo, mjere za ublažavanje krize, Hrvatska.

ABSTRACT

The COVID-19 pandemic, declared in March 2020, has a huge impact on overall relations in human society. In order to prevent the spread of the disease, most countries have prescribed restrictions on social contacts and a number of measures that, depending on the degree of severity and method of application, ultimately result in the so-called lockdown of the society. The degree of the lockdown affects the reduction in the number of patients and the death rate due to COVID-19, and ensures the functioning of the health system. At the same time, these measures limit the possibility of economic activities to be performed in “usual” way and negatively affect a number of economic indicators. Some economic sectors have been hit strongly by the pandemic, while others are growing and developing despite everything. Therefore, the paper gives a brief overview of the impact of the pandemic on

* Studentica stručnog studija „Trgovina“, Veleučilište „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru, Republika Hrvatska, zk119033@vevu.hr

** Dr.sc., Prof. v. š., Veleučilište „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru, Republika Hrvatska, stojanovic@vevu.hr

certain economic variables at the international and national level, such as gross domestic product, number of unemployed, international trade, trade and tourism consumption, etc. In response to the current situation, states are adopting a number of measures that should mitigate negative economic trends. Therefore, the paper further provides an overview of economic measures applied in the Republic of Croatia in order to mitigate the negative economic consequences on the Croatian economy due to the COVID-19 pandemic.

Keywords: pandemic, COVID-19, economy, crisis mitigation measures, Croatia.

UVOD

Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) proglasila je 11. ožujka 2020. globalnu pandemiju bolesti COVID-19 i od tada se svijet nalazi u izvanrednom stanju ili tzv. stanju „novog normalnog“. U cilju suzbijanja zaraze koronavirusom većina država poduzima različite mjere ograničavanja društvenih kontakata i to u rasponu od blažih do potpuno restriktivnih mjera koje u konačnici rezultiraju „zaključavanjem“ društva (*eng. lockdown*). Unatoč tomu, broj oboljelih i umrlih kontinuirano raste, a kraj pandemije još uvijek je neizvjestan. Prema podacima WHO-a, do sredine travnja 2021. zabilježeno je više od 140 milijuna potvrđenih slučajeva i 3 milijuna umrlih. Mjere ograničavanja mobilnosti ljudi i zaključavanja društva pozitivno utječu na suzbijanje pandemije, ali istovremeno imaju negativne posljedice na ekonomske aktivnosti i način poslovanja gospodarskih subjekata. Većina ekonomskih djelatnosti snažno je pogođena pandemijom, npr. ugostiteljstvo i turizam, dok neke djelatnosti poput internetske trgovine i proizvodnje i trgovine medicinskih proizvoda snažno rastu. Stoga se u prvom dijelu rada daje kratak prikaz učinaka koronavirusa na gospodarske aktivnosti na nacionalnoj i međunarodnoj razini kroz analizu pojedinih ekonomskih pokazatelja poput bruto domaćeg proizvoda, stope nezaposlenosti, potrošnje u trgovini i turizmu i sl. U drugom dijelu rada daje se pregled ekonomskih mjera koje se provode u Republici Hrvatskoj u cilju osiguranja pomoći gospodarstvu te ublažavanja ekonomskih posljedica pandemije COVID-19. U radu se polazi od hipoteze kako je pandemija koronavirusa negativno utjecala na opće ekonomske trendove što je zahtijevalo donošenje odgovarajućih potpornih mjera u cilju očuvanja zaposlenosti, osiguranja likvidnosti te ublažavanja krize i pomoći gospodarstvu. U metodološkom smislu u radu se koristi deskriptivna metoda i metoda analize te su analizirani sekundarni izvori podataka.

1. COVID-19 I OSNOVNI EKONOMSKI POKAZATELJI

Utjecaj pandemije na ekonomske aktivnosti i različite pokazatelje predmetom je istraživanja i analiza velikog broja autora. Brojni su radovi u kojima se istražuje utjecaj pandemije COVID-19 u Hrvatskoj na različite ekonomske aspekte kao što su primjerice analiza utjecaja na glavne makroekonomske indikatore te bruto domaći proizvod i njegove komponente (Rogić Dumančić i sur., 2020), mehanizmi utjecaja na hrvatsko gospodarstvo i makroekonomski okvir ublažavanja i izlaska iz krize (Čavrak, 2020), analiza utjecaja na potrošnju u trgovini na malo (Končar i sur., 2020), analiza učinaka na izvoznu konkurentnost poduzeća (Stojčić, 2020), analiza utjecaja na turistički sektor te otpornost turizma na pandemijska zbivanja (Payne i sur., 2020) i sl. Utjecaj različitih ograničavajućih mjera koje se poduzimaju u borbi protiv pandemije jasno se ogleda u vrijednosti ostvarenog bruto domaćeg proizvoda (BDP) u različitim državama, pri čemu stupanj zaključavanja društva izravno utječe na strukturu i vrijednost BDP-a. BDP je osnovni makroekonomski pokazatelj koji predstavlja vrijednost ukupne proizvodnje novostvorenih dobara u jednoj ekonomiji (Nestić, 2004, str. 59). Podaci u tablici 1. pokazuju utjecaj pandemije na smanjenje BDP-a u EU i drugim analiziranim državama. U tablici 1. prikazane su stope BDP-a po

kvartalima i to mjereno u odnosu na prethodni kvartal [Q/(Q-1)] te u odnosu na isti kvartalu prethodne godine [Q/(Q-4)]. Na razini EU27 najveći pad BDP-a od -13,8% ostvaren je u drugom kvartalu 2020. godine, odnosno na razini Euro-zone 19 smanjenje -14,6% u usporedbi s istim kvartalom 2019. godine [Q/(Q-4)]. Među državama članicama EU-a najveći pad BDP-a u Q2 od -21,6% ostvarila je Španjolska, dok je najmanji pad -2,7% imala Irska. Niti jedna od promatranih država u Q2 nije ostvarila rast BDP-a. Ako se promatraju promjene BDP u odnosu na prethodni kvartal [Q/(Q-1)], tada se oporavak BDP-a zamjećuje u trećem kvartalu, nakon kojega slijedi ponovni pad u četvrtom kvartalu. Na godišnjoj razini sve države EU27 osim Irske ostvarile su negativne stope rasta BDP-a, pri čemu je najveći pad BDP-a u Španjolskoj (-10,8%), Italiji (-8,9%) i Hrvatskoj (-8,4%). Prema privremenim podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS), tromjesečne stope BDP-a za 2020. u odnosu na isti kvartal prethodne godine iznosile su po kvartalima 0,2% za Q1, -15,4% za Q2, -10,0% za Q3 i -7,0% za Q4.

Tablica 1. Stope BDP na kvartalnoj i godišnjoj razini za 2020. godinu

Područje / država	Q1		Q2		Q3		Q4		2020.
	Q/(Q-1)	Q/(Q-4)	Q/(Q-1)	Q/(Q-4)	Q/(Q-1)	Q/(Q-4)	Q/(Q-1)	Q/(Q-4)	
EU 27 (od 2020.)	-3,3	-2,7	-11,2	-13,8	11,6	-4,1	-0,5	-4,6	-6,2
Euro-zona 19 (od 2015.)	-3,8	-3,3	-11,6	-14,6	12,5	-4,2	-0,7	-4,9	-6,6
Belgija	-3,4	-2,0	-11,8	-13,9	11,6	-4,3	-0,1	-5,1	-6,4
Bugarska	0,4	2,3	-10,1	-8,6	4,3	-5,2	2,2	-3,8	-4,2
Češka	-3,1	-1,8	-8,7	-10,8	6,9	-5,1	0,6	-4,8	-5,6
Danska	-1,3	0,2	-6,7	-7,5	6,3	-2,2	0,7	-1,5	-2,7
Njemačka	-2,0	-2,2	-9,7	-11,3	8,5	-4,0	0,3	-3,6	-4,9
Estonija	-1,1	0,2	-5,2	-5,5	2,5	-3,5	2,1	-1,9	-2,9
Irska	-3,9	4,1	-2,1	-2,7	11,8	8,9	-5,1	-0,2	3,4
Grčka	0,4	0,1	-13,4	-13,8	3,1	-10,5	2,7	-7,9	-8,2
Španjolska	-5,4	-4,3	-17,8	-21,6	17,1	-8,6	0,0	-8,9	-10,8
Francuska	-5,9	-5,6	-13,5	-18,6	18,5	-3,7	-1,4	-4,9	-8,1
<i>Hrvatska</i>	<i>-1,1</i>	<i>0,3</i>	<i>-15,4</i>	<i>-15,7</i>	8,2	-9,8	2,7	-7,1	-8,4
Italija	-5,5	-5,8	-13,0	-18,2	15,9	-5,2	-1,9	-6,6	-8,9
Cipar	-0,5	1,4	-13,1	-12,6	8,9	-4,7	1,4	-4,5	-5,1
Latvija	-2,3	-1,2	-7,0	-8,6	6,9	-2,8	1,1	-1,8	-3,6
Litva	-0,3	2,5	-6,2	-4,7	6,1	0,1	-0,2	-1,0	-0,8
Luksemburg	-1,6	1,3	-7,3	-7,9	9,3	0,0	1,6	1,4	-1,3
Mađarska	-0,5	1,8	-14,3	-13,4	11,0	-4,8	1,3	-4,1	-5,0
Malta	-2,4	2,1	-14,2	-14,6	8,0	-8,6	3,8	-6,2	-7,0
Nizozemska	-1,6	-0,4	-8,4	-9,1	7,7	-2,4	-0,1	-3,0	-3,7
Austrija	-3,0	-3,6	-10,7	-13,6	11,8	-3,8	-2,7	-5,9	-6,6
Poljska	-0,3	1,9	-9,0	-8,0	7,9	-1,8	-0,7	-2,7	-2,7
Portugal	-4,0	-2,2	-14,0	-16,4	13,4	-5,6	0,2	-6,1	-7,6
Rumunjska	0,6	2,7	-11,8	-10,0	5,6	-5,4	4,8	-1,8	-3,9
Slovenija	-4,8	-3,3	-10,1	-13,0	12,2	-3,0	-1,0	-5,0	-5,5
Slovačka	-5,1	-3,8	-8,3	-12,1	11,6	-2,3	0,2	-2,6	-5,2
Finska	-0,6	-0,6	-4,7	-6,1	3,3	-2,7	0,4	-1,7	-2,8
Švedska	-0,3	0,1	-7,6	-7,7	6,4	-2,2	-0,2	-2,1	-2,8
Norveška	-1,4	0,4	-4,6	-4,4	4,5	-0,1	0,6	-1,1	-0,8
Švicarska	-1,9	-0,6	-7,2	-8,1	7,6	-1,6	0,3	-1,7	-2,9
Ujedinjeno Kraljevstvo	-3,0	-2,4	-18,8	-20,8	16,0	-8,6	---	---	---
Srbija	-0,6	5,0	-9,2	-6,2	7,2	-1,5	2,2	-1,1	-1,0
Turska	0,1	4,6	-11,0	-8,7	15,9	5,4	1,7	5,0	1,8

Izvor: Eurostat – <https://ec.europa.eu/eurostat>

Jedina država EU27 s pozitivnom stopom rasta BDP-a jest Irska (3,4%), dok je prema podacima Eurostata Turska ostvarila skroman rast BDP-a 1,8% te Srbija pad od svega -1% što ju po uspješnosti svrstava na peto mjesto Eurostatove ljestvice promatranih država nakon Irske, Turske, Litve i Norveške. Zaključno, podaci u tablici 1. ukazuju na snažnu kontrakciju ekonomskih aktivnosti uzrokovanu pandemijom COVID-19 koja će imati značajne posljedice po navedene ekonomije, posebice u svjetlu nemogućnosti vremenski točnog predviđanja povratka u normalne ekonomske tijekove.

Usporavanje ekonomskih aktivnosti i pad BDP-a utjecali su na povećanje stope nezaposlenosti koja se iskazuje u postotku aktivne populacije (osobe starosti 15-74 godine) koja je bez zaposlenja. U tablici 2. prikazane su stope anketne nezaposlenosti na mjesečnoj razini za 1., 6. i 12. mjesec 2020. godine kao i broj nezaposlenih na koncu godine.

Tablica 2. Stopa nezaposlenosti i broj nezaposlenih u 2020. godine u izabranim državama

<i>Područje / država</i>	<i>1. mjesec 2020. (%)</i>	<i>6. mjesec 2020. (%)</i>	<i>12. mjesec 2020. (%)</i>	<i>Razl. 12.-1. mjesec (%)</i>	<i>Broj nezaposlenih 12. mj. 2020. (u tis.)</i>
EU 27 (od 2020.)	6,6	7,3	7,4	0,8	15.772
Euro-zona 19 (od 2015.)	7,5	8,0	8,2	0,7	13.411
Bugarska	4,2	5,6	5,3	1,1	177
Češka	1,9	2,6	3,1	1,2	164
Njemačka	3,4	4,3	4,6	1,2	2.016
Irska	5,1	5,3	5,8	0,7	140
Grčka	16,7	17,8	15,8	-0,9	726
Španjolska	13,8	16,0	16,2	2,4	3.741
Francuska	8,2	7,3	7,8	-0,4	2.284
<i>Hrvatska</i>	<i>6,0</i>	<i>8,5</i>	<i>7,7</i>	<i>1,7</i>	<i>137</i>
Italija	9,7	9,3	9,8	0,1	2.435
Mađarska	3,8	5,0	4,1	0,3	200
Austrija	4,4	6,0	5,8	1,4	265
Poljska	6,8	7,5	6,9	0,1	542
Rumunjska	3,6	5,6	5,2	1,6	468
Slovenija	4,1	5,3	5,2	1,1	54
Slovačka	6,0	6,8	6,9	0,9	188
Švedska	7,2	9,2	8,8	1,6	491

Izvor: Eurostat – <https://ec.europa.eu/eurostat>

Tako je na razini EU27 u 12. mjesecu 2020. godine bilo nezaposleno 15,77 milijuna osoba što čini stopu anketne nezaposlenosti 7,4%. Budući da je na razini EU27 stopa anketne nezaposlenosti u 1. mjesecu iznosila 6,6%, to znači kako se tijekom 2020. godine stopa nezaposlenosti povećala za 0,8 postotnih bodova. Najveće mjesečne stope nezaposlenosti ostvarene su u Grčkoj u 1. i 6. mjesecu (16,7% i 17,8%) i Španjolskoj u 12. mjesecu (16,2%), dok je najveći porast stope nezaposlenosti s 13,8% na 16,0% tijekom 2020. ostvaren također u Španjolskoj. Inače, stope nezaposlenosti povećale su u rasponu od 0,1-2,4 postotnih bodova u razdoblju od 1. do 12. mjeseca 2020. osim u slučaju Grčke i Francuske čije su se stope smanjile za 0,9 i 0,4 postotnih bodova. Najmanje stope nezaposlenosti u 12. mjesecu 2020. godine ostvarile su Nizozemska (3,9%), Poljska (3,2%) i Češka (3,1%). U Hrvatskoj je stopa nezaposlenosti bila najveća u 6. mjesecu te je iznosila 8,5%, nakon čega je koncem 2020. godine došlo do njezina pada na 7,7% što svrstava Hrvatsku na 9. mjesto po stopi anketne nezaposlenosti na razini EU27 nakon Španjolske, Grčke, Italije, Litve 9,2%, Švedske, Finske 8,4%, Latvije 8,2% i Francuske. Smanjenje stope nezaposlenosti u Hrvatskoj nastavljeno je u 1. i 2. mjesecu 2021. godine te su stope iznosile 7,2% i 7,1%. Potrebno je istaknuti kako je stopa nezaposlenosti u SAD-u u 1. mjesecu 2020. godine iznosila svega 3,5% da bi u 4. mjesecu porasla čak na 14,8% nakon čega je u konstantom

padu te je iznosila 6,2% u 2. mjesecu 2021. godine. Ostvarene stope nezaposlenosti pod izravnim su utjecajem različitih državnih mjera i potpora koje se poduzimaju u cilju očuvanja radnih mjesta i zaposlenosti. Bez navedenih potpora utjecaj pandemije na nezaposlenost bio bi puno izraženiji. Tako primjerice zvanična stopa nezaposlenosti u Irskoj od 5,8% za siječanj 2021. godine iznosila bi čak 25% u slučaju kada bi se u nezaposlene ubrojili primatelji tzv. pandemijskenaknade za nezaposlene, odnosno oni kojima je onemogućen rad uslijed ograničavajućih mjera u cilju suzbijanja pandemije (CSO, 2021). Primjena slične metodologije izračuna rezultirala bi sličnim stopama nezaposlenosti u većini drugih država. U kojoj mjeri i za koje razdoblje je moguće osigurati potpore za očuvanje radnih mjesta uslijed pandemije ovisi isključivo o fiskalnom kapacitetu države i trajanju pandemije. Broj nezaposlenih u Hrvatskoj i stopa registrirane nezaposlenosti prema podacima HZZ-a i DZS-a prikazani su u tablici 3. Broj nezaposlenih porastao je tijekom 2020. godine za 19.921 osoba, odnosno bio je veći za 14,24% u 12. mjesecu 2020. godine u odnosu na 1. mjesec iste godine. Broj ukupno zaposlenih povećao se svega 0,28% u istom razdoblju, dok je stopa registrirane nezaposlenosti izračunana kao odnos broja nezaposlenih prema ukupnom aktivnom stanovništvu povećana s 8,3% u 1. mjesecu na 9,3% u 12. mjesecu 2020. godine. Detaljniji uvid u mjesečne stope nezaposlenosti pokazuje kako se stopa nezaposlenosti u 2020. godini kretala u rasponu od 8,2% koliko je iznosila u 2. mjesecu do 9,4% u 5. mjesecu kada je u Hrvatskoj bilo nezaposleno ukupno 157.839 osoba.

Tablica 3. Stopa nezaposlenosti i broj nezaposlenih ta 2020. u Republici Hrvatskoj

<i>Pokazatelj</i>	<i>1. mjesec 2020.</i>	<i>12. mjesec 2020.</i>	<i>Indeks 1./12. mjesec 2020.</i>
Aktivno stanovništvo	1.686.724	1.710.906	101,43
Ukupno zaposleni	1.546.800	1.551.061	100,28
Zaposleni u pravnim osobama	1.344.119	1.347.866	100,28
Zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama	183.505	183.981	100,26
Zaposleni osiguranici poljoprivrednici	19.176	19.214	100,20
Nezaposleni	139.924	159.845	114,24
Stopa registrirane nezaposlenosti (%)	8,3	9,3	112,05

Izvor: Državni zavod za statistiku – <https://www.dzs.hr/>

Turizam predstavlja vrlo značaj segment hrvatskog gospodarstva. Raspoloživi podaci ukazuju kako je udio turističke djelatnosti u BDP-u u Hrvatskoj za 2016. godinu činio 11,4%, dok su prihodi od turizma za predpandemijsku 2019. godinu iznosili 10,5 mlrd. eura te su se povećali za 29,63% u odnosu na 2016. godinu kada su bili 8,1 mlrd. eura (Rašić, 2020, str. 20). Ako se turizmu pridoda s njim povezana transportna djelatnost, tada se udio turizma i transporta u BDP-u i zaposlenosti u Hrvatskoj penje na visokih 25% u 2018. godini (Drakopoulos, 2020) što ukazuje na ranjivost hrvatskog gospodarstva u uvjetima iznenadnih šokova. Podaci o broju dolazaka i broju noćenja domaćih i stranih turista za 2019. i 2020. godinu prikazani su u tablici 4. Raspoloživi podaci pokazuju kako se ukupan broj dolazaka i noćenja turista u 2020. u odnosu na 2019. godinu više nego prepolovio te se smanjio za 64% i 55%. Broj domaćih turista nadmašio je u trećem kvartalu rezultate ostvarene u istom kvartalu prethodne godine (povećanje 1,0% i 2,2%), ali nije mogao nadomjestiti izostanak turističke posjete iz inozemstva. Uvid u kvartalnu statistiku pokazuje kako su najlošiji rezultati ostvareni u drugom kvartalu 2020. godine kada je došlo do smanjenja dolazaka za 84,6%, odnosno noćenja za 81,9%.

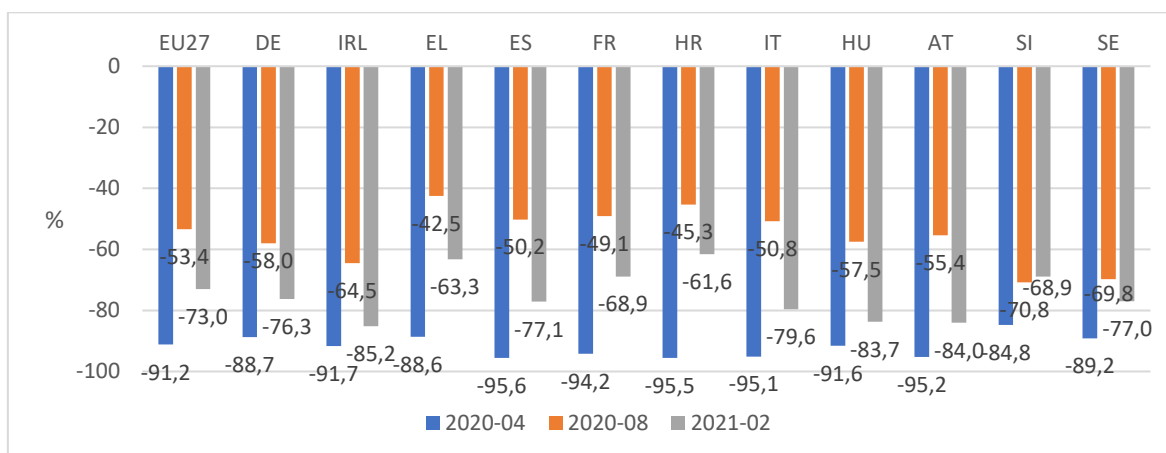
Tablica 4. Broj dolazaka i noćenja turista za 2019. i 2020. u Republici Hrvatskoj

#	<i>Dolasci turista (u tis.)</i>				<i>Noćenja turista (u tis.)</i>			
	2019.	2020.	Indeks 2020./2019.	Ind. 2020. Q3/(Q3-4)	2019.	2020.	Indeks 2020./2019.	Ind. 2020. Q3/(Q3-4)
Ukupno	19.566	7.001	35,78	46,4	91.243	40.794	44,71	54,2
Domaći turisti	2.213	1.456	65,79	101,0	7.095	5.415	76,32	102,2
Strani turisti	17.353	5.545	31,95	42,1	84.148	35.379	42,04	51,1

Izvor: Državni zavod za statistiku – <https://www.dzs.hr/>

Ako analiziramo podatke Eurostata o broju noćenja u turističkom smještaju na godišnjoj razini, tada se broj noćenja smanjio za -52,1% u 2020. odnosu na 2019. Najveći pad noćenja u turističkom smještaju zabilježen je na Cipru (-77,7%), Grčkoj (-72,5%), Malti (-70,3%), Španjolskoj (-69,4%) i Portugalu (-61,0%), pri čemu je čak 20 država članica EU ostvarilo smanjenje broja noćenja u 2020. godini više od 40% u odnosu na 2019. godinu. Navedene brojke jasno ukazuju na posljedice po turistički sektor i ekonomiju uopće. Nadalje, pandemija COVID-19 izravno je utjecala na odvijanje zrakoplovnog prometa i ogromno smanjene broja turističkih letova. Smanjenje broja turističkih letova za pojedine države članice EU prikazano je na grafikonu 1. Podaci za 4. mjesec 2020. u odnosu na isti mjesec prethodne godine pokazuju smanjenje broja letova za više od -90% na razini EU27, u 8. mjesecu situacija se djelomice poboljšala pa je ostvareno -53,4% manje turističkih letova, nakon čega je ponovno uslijedio veći pad od -73% u 2. mjesecu 2021. godine.

Grafikon 1. Stope smanjenja turističkih letova za izabrane države EU – 4. i 8. mjesec 2020., 2. mjesec 2021.

Izvor: Eurostat – <https://ec.europa.eu/eurostat>

Ako se detaljnije promotri mjesečna statistika na razini Hrvatske, tada je jasno da se broj turističkih letova smanjio već u 3. mjesecu 2020. godine za -36,6% u odnosu na 12 mjeseci ranije. U travnju 2020. godine Hrvatska se nalazila na četvrtom mjestu ljestvice EU27 mjereno stopom smanjenja broja turističkih letova, pri čemu je realizirano svega 336 letova što je izrazito smanjenje u odnosu na ožujak kada je zabilježeno 2.535 letova. Najveći broj turističkih letova (8.842) ostvaren je u kolovozu 2020. kada se Hrvatska nalazila na trećem mjestu EU27 država rangiranih od najmanje do najveće stope smanjenja turističkih

letova. Promatrano prema broju ostvarenih letova u odnosu na prethodni mjesec, broj turističkih letova u Hrvatskoj nakon ožujka kontinuirano raste zaključno s kolovozom 2020. godine kada ponovno slijedi njihovo smanjenje do studenog te stagnacija do veljače 2021. godine.

Mjere ograničavanja mobilnosti ljudi i „zaključavanje“ određenih ekonomskih djelatnosti značajno su utjecali na promet u trgovinskoj djelatnosti. Podaci o stopama promjena u trgovini na malo u Hrvatskoj tijekom 2020. godine prikazane su u tablici 5. Na godišnjoj razini promet trgovaca na malo registriranih u odjeljku NKD 47 smanjio se 2020. godine nominalno za -4,9%, odnosno realno za -4,4% u odnosu na prethodnu godinu. Pad prometa još je veći ako se promatra ukupan promet svih poslovnih subjekata koji se bave trgovinom na malo bez obzira na pretežnu djelatnost u kojoj su registrirani. U tom slučaju promet od trgovine na malo smanjio se u 2020. godini nominalno za -6,3%, odnosno realno za -5,8% u odnosu na 2019. godinu. Najveći udar na promet trgovaca na malo bio je u travnju 2020. godine kada su stope smanjenja iznosile oko -25% u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Prema podacima DZS, u 2020. godini porast prometa u odnosu na godinu prije ostvarile su samo trgovina na malo internetom ili poštom (12,6%), ljekarne, medicinski i ortopedski proizvodi, kozmetički i toaletni proizvodi (5,8%) te nespecializirane prodavaonice pretežno živežnim namirnicama (0,2%).

Tablica 5. Stope promjena u trgovini na malo

#	2020./2019.						
	3. mj.	4. mj.	5. mj.	8. mj.	11. mj.	12. mj.	1.-12. mj.
<i>Ukupni promet trgovaca na malo (NKD 47)</i>							
Nominalno	-4,9	-24,8	-7,3	-7,3	0,3	-3,4	-4,9
Realno	-5,0	-24,0	-5,7	-6,5	1,5	-1,7	-4,4
<i>Promet od trgovine na malo</i>							
Nominalno	-6,8	-26,3	-9,4	-9,4	-1,9	-4,8	-6,3
Realno	-7,0	-25,5	-7,8	-8,6	-0,7	-3,2	-5,8

Izvor: Državni zavod za statistiku – <https://www.dzs.hr/>

Na razini EU27, podaci Eurostata pokazuju smanjenje prometa u trgovini na malo osim motornih vozila i motocikala za -0,6% u 2020. godini u odnosu na prethodnu godinu. Najveći pad prometa zabilježen je u Bugarskoj (-10,6%), Sloveniji (-9,7%) i Italiji (-7,9%), dok su najveći rast ostvarile Irska (4,0%) i Njemačka (4,1%). Dvanaest država članica ostvarilo je povećanje prometa na godišnjoj razini. Izvan EU najveći rast prometa ostvaren je u Norveškoj (7,7%), Crna Gora je imala najveći pad od čak -16,7%, dok je Srbija ostvarila povećanje prometa u trgovini na malo od 4,4%. Promatrano na mjesečnoj razini, u travnju 2020. godini na razini EU27 ostvaren je pad prometa -11,2% u odnosu na prethodni mjesec, sve države za koje Eurostat prikuplja podatke imale su smanjenje prometa u trgovini na malo osim Norveške koja je ostvarila porast 4,7%, pri čemu je čak 10 država imalo smanjenje prometa više od -15%. Nakon popuštanja mjera „zaključavanja“, u svibnju je ponovno zabilježeno povećanje prometa u EU27 za 18% u odnosu na travanj 2020. godine.

Što se tiče industrijske proizvodnje, ona je pod utjecajem epidemioloških mjera u Hrvatskoj pala za -3,4% u 2020. u odnosu na 2019. Na razini EU27 taj pad je iznosio -8%, pri čemu je najveći pad industrijske proizvodnje zabilježen u Italiji (-11,4%), Francuskoj (-11,1%) i Njemačkoj (-10,4%), a najmanji u Latvija (-1,7%) i Malti (-0,3%). Sve države u Eurostatovoj evidenciji ostvarile su pad industrijske proizvodnje u 2020. godini (najmanji pad imala je Srbija -0,2%) osim Turske koja je ostvarila porast od 1,6%. U sektoru građevinarstva u Hrvatskoj prema podacima DZS-a, obujam građevinskih radova povećan je za 5,7% u siječnju 2021. u odnosu na siječanj 2020. godine. Pad građevinske djelatnosti

kao posljedica pandemije zabilježen je u ožujku, travnju i svibnju 2020. nakon čega je ostvaren njihov kontinuirani rast u sljedećih osam mjeseci. Smanjenje aktivnosti zabilježeno je i u robnoj razmjeni s inozemstvom. Tako je tijekom 2020. ukupan izvoz Republike Hrvatske iznosio 112 mlrd. kuna što je manje za -0,8% u odnosu na 2019. godinu. U istom razdoblju uvoz roba u Hrvatsku iznosio je 171,7 mlrd. kuna što je smanjenje za 7,3% u odnosu na prethodno razdoblje. Veće smanjenje uvoza u odnosu na smanjenje izvoza povoljno je djelovalo na bilancu razmjene robe. Prema podacima DZS-a, u Hrvatskoj je tijekom 2020. najviše izvezeno nafte i naftnih derivata (8,3 mlrd. kn), zatim električnih strojeva, aparata i uređaja (8,2 mlrd. kn) te medicinskih i farmaceutskih proizvoda (7,9 mlrd. kn), dok je najviše uvezeno medicinskih i farmaceutskih proizvoda (12,3 mlrd. kn), cestovnih vozila (11,2 mlrd. kn) te nafte i naftnih derivata (9,6 mlrd. kn). Ako se izvozne i uvozne transakcije iskažu u eurima, tada je vrijednost izvoza u 2020. smanjena za -2,3% u odnosu na 2019. godinu, uz istovremeno smanjenje vrijednosti uvoza u eurima za -8,6%.

2. GOSPODARSKE MJERE ZA UBLAŽAVANJE KRIZE U HRVATSKOJ

U cilju suzbijanja negativnih učinaka pandemije COVID-19 na ekonomske aktivnosti bilo je potrebno donijeti odgovarajuće mjere za pomoć gospodarstvu. U proteklom razdoblju, počevši u ožujku 2020., Vlada RH je u nekoliko navrata usvajala pakete mjera koje su trebale doprinijeti prevladavanju krize uzrokovane pandemijom i primjenom epidemioloških mjera. Značajna financijska sredstva uložena su u mjere pomoći pa je tako primjerice dosad uloženo više od 10 mlrd. kuna za očuvanje radnih mjesta (mjeru je koristilo 120 tis. poslodavaca i 680 tis. radnika), a za pomoći MSP-ima HAMAG-BICRO odobrio je 6.420 potpora u iznosu većem od 2,5 mlrd. kn (stanje na 31.01.2020.). U nastavku rada bit će predstavljane neke od najvažnijih mjera iz pojedinih paketa. Prvi paket mjera za pomoć gospodarstvu uslijed epidemije koronavirusa usvojen je sredinom ožujka 2020., sadržavao je 63 mjere, a njegova procijenjena vrijednost bila je 30 mlrd. kuna (Vlada RH, 2020). Za provedbu svih aktivnosti zaduženo je devet ministarstava, a cjelokupni nadzor nad provedbom u nadležnosti je potpredsjednika vlade i ministra financija. U cilju stvaranja preduvjeta za provedbu mjera bilo je potrebno izmijeniti i dopuniti 16 zakona iz resora financija, rada i mirovinskoga sustava, regionalnog razvoja i fondova EU, gospodarstva, poduzetništva i obrta, turizma, poljoprivrede, kulture te mora, prometa i infrastrukture kao i jednu uredbu i jednu odluku vlade. U paketu se kao tri najvažnije horizontalne mjere ističu (1) odgoda javnih davanja, (2) osiguranje minimalne plaće i (3) krediti za likvidnost. Beskamatna odgoda javnih davanja poreznim obveznicima s poteškoćama odnosi se na tromjesečnu odgodu plaćanja poreza na dohodak, poreza na dobit, doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje, s mogućnošću produljenja tri mjeseca. Osiguravanjem minimalne plaće namjeravaju se očuvati radna mjesta kroz financiranje troška neto minimalne plaće po stalno zaposlenom u 100%-tnom iznosu. Krediti za likvidnosti i radni kapital namijenjeni su mikro, malim i srednjim poduzetnicima u iznosu do 25.000 eura, uz poček vraćanja do 12 mjeseci i nisku kamatnu stopu. Primjena većine mjera odnosila se na tromjesečno razdoblje uz mogućnost njihovog produljenja ovisno o razvoju epidemiološke situacije.

Neke od važnijih mjera iz ovog prijedloga su sljedećemjere (Vlada RH, 2020):

1. Odgoda i/ili obročna otplata javnih davanja (poreza i doprinosa) – odgoda 3+3 mjeseca nakon koje slijedi mogućnost beskamatne obročne otplate u roku od dvije godine.
2. Uvođenje moratorija na kreditne obveze klijenata HBOR-a po postojećim plasmanima, reprogramiranje postojećih kredita uz uvođenje počeka u otplati glavnice kredita i odobrenje novih kredita za likvidnost za financiranje plaća, režijskih i ostalih osnovnih troškova poslovanja (tzv. hladni pogon) u suradnji s poslovnim bankama.

3. Odobravanje garancija poslovnim bankama izvoznika i HBOR-u u okviru garantnog fonda osiguranja izvoza s ciljem odobravanja novih kredita za obrtna sredstva i likvidnost te povećanje garantnog fonda za osiguranje izvoza uključivanjem i sektora turizma i proširivanjem korisnika na posredne izvoznike i dobavljače izravnih izvoznika.
4. Obustava prisilne naplate kredita od strane poslovnih banaka prema svim dužnicima u razdoblju od tri mjeseca, osiguranje kredita za likvidnost i radni kapital s rokom otplate do tri godine te provedba reprogramaza određene klijente.
5. Povećanje sredstava za „ESIF mikro zajmove“ za obrtna sredstva za mikro i male poduzetnike (1-25 tisuća eura, poček 12 mjeseci, smanjenje kamata na 0,5%, 0,75% i 1% ovisno o indeksu razvijenosti), smanjenje kamatnih stopa na investicijske kredite s 30%-tnim udjelom obrtnih sredstava „ESIF mikro i mali zajmovi“ na 0,1%, 0,25% i 0,5% ovisno o indeksu razvijenosti te povećanje maksimalne stope jamstva za „ESIF pojedinačna jamstva“ za kredite za obrtna sredstva sa 65% na 80% glavnice kredita uz iznos jamstva od 150 tis.-1 mil. eura (sve navedeno izravno provodi HAMAG-BICRO).
6. Bezuvjetno produljenje trajanja projekata i obveze povrata sredstava s rokom dospijeca u naredna tri mjeseca za 90 dana te potvrđivanje 75% potraživanih izdataka za projekte sufinancirane iz Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija“ koji su u provedbi.
7. Uspostava novog financijskog instrumenta „COVID-19 zajmovi“ za obrtna sredstva za male i srednje poduzetnike.
8. Potpore za očuvanje radnih mjesta u sektorima pogođenima koronavirusom u vidu financiranja minimalne neto plaće u 100%-tnom iznosu za svakog stalno zaposlenog te preusmjeravanje potpora za (samo)zapošljavanje u sredstva za očuvanje radnih mjesta.
9. Produženje trajanja mjere stalni sezonočkoja se koristi u turizmu (sezonski radnici primaju naknade izvan sezone)uz pokrivanje zdravstvenog i mirovinskog osiguranja.
10. Osiguranje minimalne plaće za osobe s invaliditetom te odgoda plaćanja naknade za poslodavce obveznike kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom.
11. Privremena obustava, odgoda i bezuvjetno produljene provedbe projekata za 90 dana te potvrđivanje 75% potraživanih izdataka za projekte iz Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali“.
12. Mogućnost interventnog otkupa viškova ustočarskoj i ratarskoj proizvodnji te voćarstvu i povrćarstvu (skladištenje i prerada u trajne i polutrajne prehrambene proizvode te voćne napitke).
13. Interventna nabave dezinfekcijskih sredstava, sapuna i deterdženata za pranje te zaštitne opreme potrebne za provedbu mjera protiv koronavirusa.
14. Nabava sjemenske robe za potrebe poljoprivredne proizvodnje u slučaju njenog nedostatka, a prema zahtjevu Ministarstva poljoprivrede.
15. Moratorij na otplatu „ESIF mikro i malih zajmova za ruralni razvoj“ do 31.12.2020. od strane HAMAG-BICRO te produljenje otplate kredita za koje je izdano jamstvo.
16. Uspostava novog financijskog instrumenta „Mikro zajam za ruralni razvoj za obrtna sredstva“ te izdavanjekontra garancije za 50% glavnice za obrtna sredstva kredita za turizam po kamatnim stopama 0,5%, 0,75% i 1,0%.
17. Odgoda plaćanja turističke članarine i turističke pristojbe te plaćanja koncesijske naknade za turističko zemljište u kampovima.

18. Potpore za programe financiranja obrtnih sredstava i poboljšanja likvidnosti ugroženih gospodarskih subjekta u turizmu.
19. Primjena dodatnog mehanizma fleksibilnosti između fondova za povećanje proizvodno vezanih plaćanja ili uvođenje interventnih mjera uz prethodno odobrenje EK te prijedlog novog programa državnih i potpora male vrijednosti za poljoprivredu zbog ograničenja prometa i povećanja manipulativnih troškova.
20. Financiranje ambalaže za proizvode ribarstva i privremene obustave ribolova uz prethodno odobrenje Europske komisije te povećanje sredstava za potpore male vrijednosti za sektor ribolova i akvakulture.
21. Odgoda dospjelih obveza prema Hrvatskim šumama d.o.o. za drvene sortimente, odgoda izvršenja obveza za korisnike investicijskih mjera iz „Programa ruralnog razvoja“ i potpora male vrijednosti 2019. u vezi prerade drva i proizvodnje namještaja.
22. Odgoda plaćanja zakupnine i koncesijskih naknada za poljoprivredno zemljište u vlasništvu Republike Hrvatske te naknada za koncesije i privez brodova u ribarstvu.
23. Nove kreditne linije za obrtna sredstva za poljoprivredu, šumarstvo i preradu drva.
24. Potpore za umjetnike i poslovne subjekte u kulturnim i kreativnim industrijama.
25. Odgoda izvršavanja obveza za projekte u provedbi i osiguravanje sredstava za produljenje razdoblja pripremnih aktivnosti za odobrene projekte u kulturi.
26. Priznavanje troškova organizacije otkaznih programa u kulturi zbog koronavirusa.
27. Privremena obustava naplate cestovne naknade za izvanredni prijevoz do 01.06.2020.
28. Uvođenje manjeg broja ophodnji na autocestama.
29. Privremena odgoda sezonskog povećanja cestarine za 10% u razdoblju od 15. lipnja do 15. rujna te privremeno produženje sezonskog ENC popusta do 1. lipnja 2020.
30. Odgoda primjene novog Pravilnika o brodicama, čamcima i jahtama u pogledu zahtjeva za opremanjem.
31. Privremeno produljenje valjanosti isprava u međunarodnoj i nacionalnoj plovidbi.

Nadalje, Hrvatska narodna banka (HNB) je zatražila od kreditnih institucija preispitivanje njihovih planova kontinuiteta poslovanja i planova upravljanja u kriznim situacijama s naglaskom na mjere prevencije širenja virusa, osiguravanje uvjeta za rad na daljinu te funkcioniranje IT sustava, bankomatske i EFTPOS mreže. Mjere monetarne politike usmjerene su na očuvanje povoljnih uvjeta financiranja kroz (1) stabilizaciju deviznog tečaja i osiguranje devizne likvidnosti pomoću deviznih intervencija, (2) osiguranje kunske likvidnosti nastavak financiranja gospodarstva pomoću strukturnih i redovnih operacije i (3) podupiranje stabilnosti tržišta državnih obveznica pomoću otkupa (HNB, 2020).

Drugi prijedlog mjera za ublažavanje krize usvojen je već početkom travnja 2020. godine i nastavlja se na prvotni prijedlog. Neke od mjera iz tog prijedloga su (Vlada RH, 2020a):

1. Iznos potpore HZZ-a za očuvanje radnih mjesta u sektorima pogođenim koronavirusom povećan je s 3.250 kuna neto u ožujku na 4.000 kuna neto u travnju i svibnju.
2. Poslodavci koji koriste potpore HZZ-a bit će oslobođeni troškova pripadajućih doprinosa (trošak doprinosa u približnom iznosu od 1.460 kuna po zaposlenom preuzima država što daje ukupan iznos potpore od 5.460 kuna).

3. Svi porezni obveznici kojima je rad zabranjen, onemogućen ili znatno otežan bit će u cijelosti ili djelomično oslobođeni plaćanja javnih davanja zaključno s lipnjem 2020. god.(poduzetnici s godišnjim prihodom manjim od 7,5 mil. kuna, a takvih je 93%, koji imaju pad prihoda veći od 50% na godišnjoj razini, bit će u potpunosti oslobođeni plaćanja poreza na dobit, poreza na dohodak i doprinosa, dok će oni s prihodom većim od 7,5 mil. kuna biti djelomično oslobođeni ovisno o padu prihoda).
4. Plaćanje obveze PDV-a može se odgoditi za sve poslovne subjekte do trenutka naplate izdanih računa što vrijedi i za plaćanje PDV-a pri uvozu (u prijavi je potrebno samo iskazati obvezu PDV-a bez stvarnog plaćanja).
5. Rok za predaju godišnjih financijskih izvještaja i zasebnih izvješća te porezne prijave i pripadajućih obrazaca pomjera se s 30. travnja na 30. lipnja, pri čemu se ukida obveza plaćanja naknade FINA-i za objavu godišnjih financijskih izvještaja.
6. Dodatne mjere u sektoru poljoprivrede i turizma, npr. za poljoprivrednike produljenje roka povrata po zahtjevima za povrat sredstava Agenciji za plaćanja i produljenje otplate duga nakon odgode s maksimalno jedne na tri godine te u turizmu moratorij na raskid ugovora s putničkim agencijama u trajanju od 180 dana.

Nadalje, usvojene su izmjene i dopune programa „Mikro i mali zajmovi za ruralni razvoj“ kojima su osigurane povoljnije kamatne stope za mikro i male zajmove za ruralni razvoj (smanjenje s 0,5% i 1% na 0,1% i 0,25% ovisno o razvijenosti lokalne jedinice) te se uvodi novi financijski instrument „Mikro zajam za obrtna sredstva za ruralni razvoj“ s kamatnom stopom od 0,5%. Navedeni instrument namijenjen je mikro i malim subjektima malog gospodarstva u skladu s uvjetima Programa za ruralni razvoj za financiranje obrtnih sredstava, zajmovi su u iznosu od 1-25 tisuća eura, uz rok otplate 12-36 mjeseci i poček do 12 mjeseci ako je otplata minimalno 24 mjeseca. Naknada za obradu zahtjeva se ne naplaćuje, a kao instrument osiguranja potrebna je zadužnica ili slični instrument prema procjeni rizika. Također, vlada je usvojila novi program pod nazivom „COVID-19 Zajam za obrtna sredstva“ kojim se osiguravaju dodatna likvidna sredstva za mikro, male i srednje poduzetnike pogođene pandemijom, a za čije upravljanje je zadužen HAMAG-BICRO. Uvjet za korištenje sredstava je pad prihoda poduzetnika od minimalno 20% u 1. kvartalu ili jednakog predviđenog pada prihodaunarednim kvartalima 2020. godine. Sredstva se ne mogu koristiti za refinanciranje postojećih kredita niti za plaćanje obveza nastalih prije 2020. godine. Zajmovi su do 750 tisuća kuna, s kamatnom stopom 0,25% i počekom do 12 mjeseci (ako je rok otplate najmanje dvije godine) te maksimalnim rokom otplate pet godina (uključujući poček). Naknada na obradu zahtjeva se ne naplaćuje, a zadužnica korisnika zajma je instrument osiguranja plaćanja.

Usporedo s razvojem epidemiološke situacije i trenutnim ekonomskim okolnostima, mjere za ublažavanje krize iz prva dva paketa redovito su nadograđivane te su usvajane nove mjere, a sve u cilju očuvanja zaposlenosti i gospodarskih subjekata u skladu s primarnim zahtjevom zaštite zdravlja građana i očuvanja zdravstvenog sustava. Prema raspoloživim podacima za ožujak 2021. godine, izdvajaju se sljedeće mjere (Vlada RH, 2021):

1. Potpore za očuvanje radnih mjesta – važeća mjera odnosi se na potporu za očuvanje radnih mjesta u djelatnostima pogođenima COVID-19 i posljedicama katastrofe uzrokovane potresom na području Sisačko-moslavačke, Zagrebačke i Karlovačke županije za ožujak-travanj 2021. Ovom mjerom izmijenjena je i dopunjena mjera iz ožujka 2021. tako da je produljeno njezino važenje za mjesec travanj te su donesene izmjene u vezi ciljane skupine radnika koji mogu ostvariti potporu, rokova za zaprimanje

zahtjeva i kriterija za dokazivanje pada prihoda. Maksimalna visina potpore mjesečno je do 4.000 kuna po stalno zaposlenom radniku ovisno o padu prihoda (npr. pad prihoda više od 60% omogućuje potporu 4.000 kuna) ili na temelju odluke stožera i epidemiologa o zatvaranju subjekta.

2. Potpore za skraćivanje radnog vremena – uvedene su u siječnju 2021. godine, a na snazi su do 31. prosinca 2021. godine. Potporu mogu koristiti poslodavci kod kojih je došlo do privremenog smanjenja opsega posla i to za privremeno uvođenje punog radnog vremena radnika do najviše 90% radnih sati na mjesečnoj razini. Na godišnjoj razini potpora ne može biti viša od 70% godišnjeg fonda radnih sati, a visina mjesečne potpore iznosi do 3.600 kuna. Jedan od uvjeta za korištenje potpore jest pad prihoda najmanje 19% ili više u mjesecu korištenja potpore u odnosu na usporedno razdoblje.
3. Nadoknada svih ili dijela fiksnih troškova za poduzetnike kojima je obustavljen rad i kojima je pad prihoda/primitaka u tekućem mjesecu u odnosu na isti mjesec prethodne godine bio minimalno 60%. Pravo na nadoknadu ostvaruju i poduzetnici koji su započeli s radom tijekom 2020. godine ako im je pad prihoda/primitaka u tekućem mjesecu u odnosu na studeni 2020. bio najmanje 60%. Visinu potpore utvrđuje porezna uprava, a moguće je zatražiti nadoknadu troškova najma prostora, obvezne pričuve, energije, vode, plina, komunalnih usluga, interneta, spomeničke rente, knjigovodstvenog servisa i sl.
4. Raspisana su dva nova natječaja Ministarstva poljoprivrede za potpore poljoprivrednicima i MSP-ima pogođenim akoronakrizom u sklopu Mjere 21 Izvanredna privremena potpora iz Programa ruralnog razvoja 2014-2020. Ukupna raspoloživa sredstva za oba natječaja iznose 200 milijuna kuna, pri čemu maksimalna potpora za poljoprivrednike iznosi 52.800 kuna, a za MSP-ove 377.590 tisuća kuna.
5. COVID 19 zajmovi – potpore za mikro, male i srednje poduzetnike u djelatnostima pogođenim akoronavirusom koje osigurava HAMAG BICRO. Zajmovi su namijenjeni financiranju obrtnih sredstva, do maksimalnog iznosa 380.000 kuna, uz kamatnu stopu 0,25% te poček do 12 mjeseci. Maksimalni rok otplate je 5 godina. Uvjet za korištenje zajmova je nemogućnost obavljanja djelatnosti prema odluci stožera civilne zaštite ili pad prihoda poduzetnika u 2020. godini od minimalno 60% u odnosu na 2019. ili pad prihoda od min. 20% ako je poduzetnik s potpomognutih područja prema indeksu razvijenosti.
6. Mjere HBOR-a – mjera „Obrtna sredstva COVID-19“ provodi se kao privremena u okviru programa kreditiranja „Obrtna sredstva“. Primjena mjere je produljena do 30. lipnja 2021. ili do iskorištenja raspoloživih sredstava. Krediti su namijenjeni poslovnim subjektima u privatnom i javnom sektoru, a sredstva se mogu koristiti za financiranje tekućeg poslovanja te podmirenje kratkoročnih obveza. Kreditiranje se vrši u suradnji s poslovnim bankama po modelu podjele rizika, a iznimno za kredite veće od 37 mil. kn moguće je izravno financiranje. Minimalni iznos kredita je 100.000 kuna, uz kamatnu stopu 2% i rok otplate do tri godine (uključujući poček do 1 godine).

ZAKLJUČAK

Proglašavanjem pandemije COVID-19 u ožujku 2020. godine svijet je ušao u vrlo neizvjesno stanje u smislu zdravstvenih i ekonomskih posljedica. Osnovne mjere suzbijanja pandemije koronavirusa odnose se na ograničavanje društvenih kontakata i mobilnosti koje

rezultiraju većim ili manjim stupnjem zaključavanja društva. Izravne posljedice tzv. lockdowna jesu negativni učinci na gospodarstvo i ekonomske aktivnosti. Analiza osnovnih ekonomskih indikatora u radu potvrđuje početnu hipotezu o negativnom učinku pandemije na ekonomske aktivnosti i trendove što se ogleda u vrijednostima osnovnih ekonomskih indikatora. Pandemijski šok te posljedično ograničavanje ili obustava obavljanja pojedinih djelatnosti doveli su do pada BDP-a -6,2% na razini EU27 u 2020. godini, pri čemu je godišnji pad u 2. kvartalu iznosio -13,8%. Primjerice, Hrvatska je imala pad BDP-a na godišnjoj razini -8,4%, a u 2. kvartalu -15,4%. Nadalje, na razini EU27 nezaposlenost je povećana za 0,8%-tnih bodova tijekom 2020. godine, iako bi ista bila značajno veća da države ne ulažu ogromna sredstva u vidu potpora za očuvanje radnih mjesta. I svi ostali ekonomski indikatori poput broja dolazaka i noćenja turista, broja turistički letova, prometa u trgovini na malo, industrijske proizvodnje, građevinskih radova, uvoza i izvoza iskazuju većinom negativne vrijednosti na razini Republike Hrvatske i EU, pri čemu su najveća smanjenja zabilježena u 2. i 3. kvartalu 2020. godine. U cilju ublažavanja krize i osiguranja pomoći gospodarstvu, Vlada RH donijela je niz mjera koje se kontinuirano prilagođavaju epidemiološkoj i ekonomskoj situaciji. Prvi paket mjera iz ožujka 2020. godine sadržavao je 63 mjere procijenjene vrijednosti 30 mlrd. kuna nakon čega su mjere revidirane i dopunjavane na redovitoj osnovi. Najvažnije skupine mjera usmjerene su na odgodu javnih davanja, očuvanje radnih mjesta i (3) osiguravanje kredita za likvidnost. Naposljetku, moguće je zaključiti kako bi utjecaj pandemije na gospodarska kretanja i indikatore bio puno snažniji u negativnom smislu bez odgovarajućeg potpornog okvira i mjera kojima se ciljano djeluje na ekonomske tijekove.

LITERATURA

1. Central Statistics Office (2021). *CSO Statistical Release*. Dostupno na: <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/er/mue/monthlyunemploymentjanuary2021/> (pristupljeno 12.04.2021.)
2. Čavrak, V. (2020). Makroekonomija krize COVID-19 i kako pristupiti njenom rješavanju. *EFZG Working Paper Series*, br. 3, str. 1-19.
3. Drakopoulos, G. (2020). *Tourism & COVID-19 Impact Assessment & Measures in the MRS*. Dostupno na: https://www.adriatic-ionic.eu/wp-content/uploads/2020/09/4_Tourism-COVID-19-Impact-Assessment-Measures-in-the-MRS_George-Drakopoulos.pdf (pristupljeno 01.04.2021.)
4. Državni zavod za statistiku RH (2021). Dostupno na: <https://www.dzs.hr> (pristupljeno 05.03.2021)
5. Eurostat (2021). Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat> (pristupljeno 03.03.2021.)
6. HNB (2020). *Mjere HNB za ublažavanje ekonomskih posljedica pandemije*. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2020/O%C5%BEujak/214%20sjednica%20VRH/214%20-%20202.pdf> (pristupljeno 30.03.2021.)
7. HZZ (2021). Dostupno na: <https://www.hzz.hr/> (pristupljeno 03.03.2021.)
8. Končar, J., Marić, R., Vučenović, S., Vukmirović, G. (2020). *Analysis of retail sector in the Western Balkans region after COVID-19 pandemic*. U:

- Baković, T., Naletina, D. & Petljak, K. (ur.), *Trade perspectives 2020: The interdependence of COVID-19 pandemic and international trade*, Zagreb, 26.-27.11.2020. Zagreb: Ekonomski fakultet, str 133-143.
9. Nestić, D. (2004). Bilješka o proizvodnosti – definicija, mjerenje i povezanost s politikom plaća. *Privredna kretanja i ekonomska politika*, br. 101/2004, str. 55-74.
 10. Payne, J., Gil-Alana, L. & Mervar, A. (2021) Persistence in Croatian tourism: The impact of COVID-19. *Tourism economics*, doi:10.1177/1354816621999969.
 11. Rašić, I. (2020). *Sektorske analize – turizam*, god. 9, br. 81. Dostupno na: https://www.eizg.hr/UserDocsImages/publikacije/serijske-publikacije/sektorske-analize/SA_turizam_2020.pdf (pristupljeno 02.04.2021.)
 12. Rogić Dumančić, L., Bogdan Ž., Raguž Krištić, I. (2020). Utjecaj Covid-19 krize na hrvatsko gospodarstvo. U: Tica, J. & Bačić, K. (ur.), *Ekonomska politika Hrvatske u 2021.: Hrvatska poslije pandemije, Opatija, 4.-6.11.2020*. Zagreb: Hrvatsko društvo ekonomista, str. 121-163.
 13. Stojčić, N. (2020). Učinci pandemije COVID-19 na izvoznu konkurentnost poduzeća prerađivačke industrije u Hrvatskoj. *Ekonomska misao i praksa*, 20(2), str. 347-365.
 14. Vlada RH (2020). *Prijedlog mjera za pomoć gospodarstvu uslijed epidemije koronavirusa*. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/sjednice/214-sjednica-vlade-republike-hrvatske-29015/29015> (pristupljeno 15.03.2021.)
 15. Vlada RH (2020a). *Prijedlog zaključka o 2. skupini mjera za pomoć gospodarstvu uslijed epidemije koronavirusa*. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/sjednice/222-sjednica-vlade-republike-hrvatske-29132/29132> (pristupljeno 17.03.2021.)
 16. Vlada RH (2021). *Vladine mjere*. Dostupna na: <https://www.koronavirus.hr/vladine-mjere/101> (pristupljeno 25.03.2021.)